

Hallitussihteeri Pekka Paaermaa

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI RAVITSEMISLIIKKEIDEN TOIMINNAN VÄLIAIKAISESTA RAJOITTAMISESTA TARTUNTATAUDIN LEVIÄMISEN ESTÄMISEKSI ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN OSITTAISESTA KUMOAMISESTA**1 Tausta ja valmistelu**

Tartuntatautilain 30.06.2022 saakka väliaikaisesti voimassa olevassa 58 a §:ssä (1221/2021) on säädetty koronavirusepidemian leviämisen estämiseksi ravitsemisliikkeiden asiakkaiden ohjeistus- ja hygieniavaatimuksista, yleisestä asiakaspaikkojen etäisyysvaatimuksesta ja toiminnan suunnitteluvelvollisuudesta. Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä näistä vaatimuksista sekä asiakkaiden oleskeluun ja asiakaspaikkojen sijoittamiseen liittyvistä velvollisuuksista. Valtioneuvoston asetuksella voidaan myös rajoittaa ravitsemisliikkeen asiakaspaikkamäärää sekä aukiolo- ja anniskeluaikaa laissa säädettyjen edellytysten täytyttyä.

Mainitun säännöksen nojalla säädetyssä 31.03.2022 saakka voimassa olevassa ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1223/2021, muutettu asetuksella 1329/2021, 2/2022 ja 5/2022, 83/2022 ja 117/2022) säädetään yleisistä ravitsemistoiminnan vaatimuksista ja erityisistä asiakkaiden oleskelua ja sijoittamista koskevista velvoitteista sekä ravitsemisliikkeiden asiakasmäärien ja anniskelu- ja aukioloajan rajoituksista alueittain ja ravintolatyypeittäin. Lisäksi asetuksessa säädetään tartuntatautilain 58 i §:n nojalla koronapassin oikeusvaikutuksia koskevista väliaikaisista rajoituksista.

Valtioneuvoston on tartuntatautilain 58 b §:n 3 momentin mukaan tarkoin seurattava, ovatko säädettyjen rajoitusten edellytykset edelleen voimassa. Valtioneuvosto on säännöllisesti alueiden epidemiatilanteita seuraten muuttanut asetuksessa säädettyjä rajoituksia ja lisäksi keventänyt rajoitusten tasoa kaikilla alueilla. Valtakunnallinen epidemiatilanne on helpottunut.

Asetusehdotus on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä kiireellisenä virkатыönä. Asiassa on 22.02.2022 saatu Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen lausunto. Ahvenanmaan maakunnan hallitus on 22.02.2022 ilmoittanut kannattavansa asetukseen esitettäviä muutoksia. Lisäksi 22.02.2022 on järjestetty kuulemistilaisuus Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry:n ja Palveluolajien ammattiliitto PAM ry:n kanssa. Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa ry ja Palveluolajien ammattiliitto PAM ilmoittivat kuulemistilaisuudessa kannattavansa esitettyjä muutoksia asetukseen.

Koronaministeriryhmä on kokouksessaan 22.02.2022 hyväksynyt ehdotettavat muutokset asetukseen.

Kiireellistä asetusehdotusta ei ole tarkastettu oikeusministeriön laintarkastuksessa. (VNOS 30 §)

2 Nykytilan arviointi ja ehdotetut muutokset**2.1 Nykytila ja sen arviointi****2.1.1 Epidemiatilanne**

Valtioneuvoston asetuksella 826/2021 säädettiin 14.9.2021 vallitsevien alueellisten epidemiatilanteiden edellyttämiä tartuntatautilain 58 a §:ssä tarkoitettuja rajoituksia tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Rajoitukset tulivat voimaan 16.9.2021. Asetusta on muutettu epidemiatilanteiden muutosten vuoksi valtioneuvoston asetuksilla 828/2021, 831/2021, 846/2021, 856/2021, 872/2021, 886/2021, 908/2021, 933/2021, 1024/2021, 1049/2021, 1052/2021, 1111/2021 ja 1220/2021. Asetuksen voimassaoloaika jatkettiin 31.12.2021 saakka asetuksella 933/2021 ja 1.1.2022 alkaen voimaan tulleista rajoituksista säädettiin 22.12.2021 uudella asetuksella 1223/2021. Kyseistä asetusta muutettiin 30.12.2021 asetuksella 1329/2021, 5.1.2022 asetuksella 2/2022, 11.01.2022 asetuksella 5/2022, 28.01 asetuksella 83/2022 ja asetuksella 117/2022.

Kahden viimeksi kuluneen viikon aikana (5.–18.2) uusia koronatartuntoja ilmaantui Suomessa 1 410 / 100 000 asukasta / 14 vrk, kun niitä edeltävien kahden viikon aikana (22.1.–4.2.) ilmaantuvuus oli 1 584 / 100 000 asukasta kohden. Viikolla 2 rekisteröityjä tapauksia todettiin eniten koko pandemia-aikana, lähes 60 000 tapausta, ja tämän jälkeen viikkokohtainen tapausmäärä on vähentynyt (viikolla 4 n. 45 000, viikolla 6 n. 41 000 tapausta). Samaan aikaan viikoittainen testien määrä on vähentynyt viikon 1 yli 200 000:sta viikon 6 noin 122 000:een, ja positiivisten testitulosten osuus on pysynyt karkeasti ottaen samalla tasolla, 29–33 prosentissa. Useimmilla alueilla laajasta testauksesta on luovuttu, jolloin tarkkaa tietoa tartuntamääristä ei nykyisessä, pääasiassa omikronmuunnoksesta johtuvasta epidemiatilanteesta ole mahdollista saada. Tämä vaikuttaa moniin muihinkin aiemmin käytettyihin epidemian mittareihin, mm. ilmaantuvuuteen ja positiivisten osuuteen. Suomessa 18 vuotta täyttäneessä väestössä ensimmäisen rokoteannoksen kattavuus on 88,7 %, toisen annoksen 86,2 %, ja kolmannen annoksen 60,3 % (tilanne 21.2.2022).

Seurantatieto sekä Suomesta että muualta EU:n alueelta on vahvistanut, että rokotukset eivät väestötasolla vaikuta merkittävästi tartuntojen leviämiseen, vaikka yksilötasolla vaikutusta on yhä tartunnan riskin vähentymiseen (60-70 %) muutaman kuukauden ajan kolmannen rokotusannoksen jälkeen. Rokotukset kuitenkin suojaavat täysin rokotettuja yhä erittäin hyvin vakavilta tautimuodoilta. Suuri alttiiden määrä yhdessä omikrontartunnan nopeasti kehittyvän tartuttavuuden kanssa vaikuttavat siten, että tartunnat todennäköisesti käyvät melko laajasti väestön läpi nopeasti – ehkä muutamassa kuukaudessa. Tarkkaa tietoa todellisista tartuntamääristä ei tässä epidemiatilanteesta ole mahdollista saada. THL:n arvio on, että tartuntahuippu on osalla alueista jo ohitettu. Alueelliset terveysviranomaiset ovat avainasemassa terveydenhuollon kuormituksen kehityssuunnan arvioimisessa, THL ei pysty sitä nykyisin tai saatavissa olevin tiedoin tekemään.

Kaikki Suomen sairaanhoitopiirit ja Ahvenanmaan maakunta ovat edelleen arvioineet leviämisalueiden tunnusmerkkien täyttyvän alueillaan 21.2.2022.

2.1.2 Terveydenhuollon kuormitus

Sairaalahoidossa erikoissairaanhoidon osastoilla oli 21.2. yhteensä 370 covid-19-potilasta, joista 335 oli erikoissairaanhoidossa vuodeosastoilla ja 35 tehohoidossa. Erikoissairaanhoidon kuormitus on pysynyt tammikuun alkupuolelta lähtien samalla, korkealla tasolla, mutta tehohoidon kuormitus on pysynyt neljän viikon ajan tammikuun lukuja alhaisemmalla tasolla.

Tartuntatautirekisteriin oli 21.2.2022 mennessä ilmoitettu yhteensä 2 329 tautiin liittyvää kuolemantapausta, joista 583 on kirjattu alkuvuoden 2022 aikana. Kuolleiden keski-ikä (mediaani) on 83 vuotta. Ajalla 3.–16.2. menehtyneitä on kirjattu 230, joista 86 % on ollut yli 70-vuotiaita.

Sairaanhoidon kuormituksen keventämiseksi terveydenhuollossa on mm. vähennetty elektiivistä toimintaa, painotettu potilaiden kotihoitoa, pyritty siirtämään henkilökuntaa muista toiminnoista sekä kohdennettu ja supistettu tartunnan jäljitystä. Lisäksi työnantajat ovat joustaneet sairauspoissaoloissa pidentäen sairastamista omalla ilmoituksella.

Sairaaloiden kuormitus on yleisesti pysynyt korkealla, suhteellisen muuttumattomalla tasolla useiden viikkojen ajan. Tehohoidossa potilasmäärä on pysynyt neljän viikon ajan noin puolessa tammikuun potilasmäärästä. Todettujen tapausten määrä on vuoden alun huippulukemien lähtien vähentynyt, mutta tartuntatilanteen kehittymisen arviointia vaikeuttaa se, että valtaosa tartunnoista ei tätä nykyä tule rekisteröidyksi. Tilanteessa on alueellisia eroja, ja joillakin alueilla sairaalakuormituksen huippu arvioidaan jo ohitetuksi.

Taulukko. Taulukossa esitetään erikoissairaanhoidon covid-19-sairaalapotilaiden määrä keskiviikkoisin, viikoittain teho-osastohoitoon tulleiden covid-19-potilaiden määrä sekä tautiin yhteensä menehtyneiden henkilöiden määrä viikoittain Suomessa. (Tietolähteet: Erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon tilannekuva sairaanhoitopiireissä -kysely sairaanhoitopiireille, Tehohoidon laaturekisteri, Tehohoidon koordinoiva toimisto ja Tartuntatautirekisteri)

Erikoissairaanhoidon kuormitus

Sairaalassa olevien covid-19-potilaiden määrä raportointipäivänä (keskiviikko)

	Viikko 4 26.1.	Viikko 5 2.2.	Viikko 6 9.2.	Viikko 7 16.2.	Viikko 8 21.2.*
Teho-osastoilla	48	38	30	30	35
Muilla vuodeosastoilla	302	305	317	329	335
Erikoissairaanhoidon vuodeosastoilla yhteensä	350	343	347	359	370

Sairaalahoitoon tulleiden covid-19-potilaiden määrä viikon aikana

	Viikko 4 24.-30.1.	Viikko 5 31.1.-6.2.	Viikko 6 7.-13.2.	Viikko 7* 14.-22.2.	Viikko 8 23.-28.2.
Potilaita teho-osastoille	39	29	32	16	-

* Viimeisimmän viikon tiedot maanantailta 21.2., aiempien viikkojen tiedot keskiviikolta. Viikolla tehohoitoon tulleiden potilaiden määrä täydentyy takautuvasti.

2.2 Ehdotetut muutokset

Valtioneuvostolle esitetään, että asetuksen 3 §:n 3 momentti sekä 4 ja 6 § kumottaisiin.

Pykälän 3 momentin mukaan ravitsemisliikkeen kaikilla asiakkailla tulee sisätiloissa olla oma istumapaikkansa pöydän tai sitä vastaavan tason ääressä.

Asetuksen 4 §:n 1 momentissa säädetään, että anniskelupainotteisissa ravitsemisliikkeissä on käytössä puolet ja muissa ravitsemisliikkeissä kolme neljäsosaa asiakaspaikoista. Pykälän 2 momentissa säädetään, että kaikkien ravitsemisliikkeiden on lopetettava anniskelu klo 23 ja suljettava ravitsemisliike asiakkailta klo 24.

Em. säännökset eivät epidemiatilanteen parantumisen johdosta ole enää tartuntatautilain 58 a §:n tarkoittamalla tavalla välttämättömiä ja ne on siten kumottava.

Asetuksen 6 §:ssä säädetään siitä, että asetuksen 4 §:ssä säädettyistä rajoituksista ei voi 28.02. asti vapautua edellyttämällä koronatodistusta asiakkailta. Säännöksen voimassaolo päättyisi joka tapauksessa 28.02, joten asetuksen 6 §:n kumoaminen on muodollinen toimi.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.3.2022.

3 Vaikutukset

Ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetulla valtioneuvoston asetuksella ei ole ollut itsenäisiä taloudellisia ja muita vaikutuksia niistä vaikutuksista, jotka aiheutuivat tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain johdosta (HE 72/2020 vp). Rajoitukset ovat joka tapauksessa vaikuttaneet negatiivisesti ravitsemisliikkeiden toimintaedellytyksiin.

Kaikkien koronavirustartuntojen leviämistä estävien rajoitusten purkamiseen liittyy se mahdollisuus, että epidemia kiihtyy. Epidemian kesto ei voida tarkasti arvioida. Ennuste on erittäin riippuvainen taudin leviämiskyvystä, vähäoireisten potilaiden

osuudesta ja rajoitustoimien tehokkuudesta. Covid-19 -epidemian suhteen ei voida tarkkaan ennustaa, kuinka pandemia käyttäytyy kevään ja kesän aikana tai sitä seuraavan talvikautena ja tulevina vuosina. Jos epidemia noudattaa muiden koronavirusten tapaan kausivaihtelua, sen leviäminen voi vähentyä kesän ajaksi ja taas lisääntyä jossakin vaiheessa loppusyksyä tai alkutalvea. Tässä keskeinen merkitys on paitsi ihmisten hygieniakäyttäytymisellä, myös liikkuvuuden lisääntymisellä ja sen luomalla lähikontaktimäärien kasvamisella.

Ison-Britannian NHS:n (kansallinen julkinen terveystalvijojärjestelmä) tutkimustulokset ovat osoittaneet myös, että sekä mRNA-että adenovirusvektorirokotteet (joita molempia käytetään Suomessa) estävät erittäin tehokkaasti vakavaa, sairaalahoitoa vaativaa tautia täyden rokotussarjan saamisen jälkeen (80–99 %). Isossa-Britanniassa tehdyt laajat koronarokotusohjelman väestötason seurantatutkimukset osoittavat lisäksi, että jo yhden annoksen jälkeen teho on n. 75–80 % sairaalahoitoista covid-19-tautia vastaan. Rokotus suojaa sairaalahoitoon joutumiselta myös omikron-variantin osalta tehokkaasti.

Työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) ravitsemisliikkeiden toiminnan rajoittamisesta aiheutuvista yritys- ja työllisyysvaikutuksista koskevan muistion (27.7.2021) mukaan arvioitaessa yritys- ja työllisyysvaikutuksia, on otettava huomioon rajoitusten kohdentuminen, ajallinen ulottuvuus, muut yrityksiin ja työllisyyteen vaikuttavat tekijät sekä muut seikat.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2020 ravitsemistoiminnan (TOL 56) yritysten lukumäärä oli 10 189, liikevaihto 4 516 M€ ja henkilöstöä 48 998. Ravitsemisalan kokonaistilanne on parantunut hieman vuoden takaisesta. Ravitsemisalan liikevaihto kasvoi vuoden 2021 lokakuussa 27,8 prosenttia ja volyyymi 25,1 prosenttia vuoden 2020 lokakuusta. Kehitykseen vaikuttivat koronapandemian aiheuttama poikkeustilanne vuotta aiemmin sekä koronatodistuksen käyttöönottomahdollisuus. Kun ravitsemisliikkeiden asiakaspaikka- ja aukioloaikarajoitukset puretaan kokonaan, voidaan ennakoida positiivisia vaikutuksia ravitsemisliikkeiden liikevaihtoon ja volyyymiin. Ravintola-alan ammattiteista oli tilastokeskuksen tietojen mukaan lomautettuina tammikuussa 2022 noin 6500 henkilöä. Kun ravitsemisliikeitä koskevat rajoitukset puretaan, voidaan arvioida suuren osan lomautuksista päättyvän.

Työ- ja elinkeinoministeriö on 21.12.2021 arvioinut liikevaihtotietojen pohjalta, että koronatodistuksen käyttömahdollisuuden kieltäminen aiheutti ravitsemisliikkeille jopa sadan miljoonan euron tappiot kuukausitasolla. Kun ravitsemisliikkeet vapautetaan rajoituksista, voidaan ennustaa liikevaihtojen palautuvan aiemmalle tasolle.

Tuoreimmat saatavilla olevat toimipaikkojen maakunnittaiset sijoittautumistiedot ovat vuodelta 2019. Ravitsemisala on keskittynyt Uudellemaalle, jossa sijaitsee 35 prosenttia koko maan toimialan yrityksistä, työskentelee 42 % alan yritysten henkilöstöstä ja johon on keskittynyt 43 prosenttia alan liikevaihdosta. Seuraavaksi tulevat Pirkanmaa ja Varsinais-Suomi noin kymmenen prosentin osuuksillaan.

MAAKUNTA	TOIMIPAIKKOJA	OSUUS KOKO MAAN YRITYKSISTÄ	HENKILÖSTÖN LUKUMÄÄRÄ YH- TEENSÄ	OSUUS KOKO MAAN YRITYKSISTÄ	LIIVEVAIHTO 1 000 €	OSUUS KOKO MAAN YRI-YKSISTÄ
UUSIMAA	4774	35 %	25121	42 %	2752320	43 %
VARSINAIS-SUOMI	1261	9 %	5527	9 %	537155	8 %
SATAKUNTA	465	4 %	1721	3 %	174019	3 %
KANTA-HÄME	397	3 %	1525	3 %	139309	2 %
PIRKANMAA	1412	11 %	5852	10 %	647751	10 %
PÄIJÄT-HÄME	491	4 %	2187	4 %	223742	4 %
KYMENLAAKSO	383	3 %	1467	2 %	179986	3 %
ETELÄ-KARJALA	297	2 %	1183	2 %	110782	2 %
ETELÄ-SAVO	353	3 %	1150	2 %	116375	2 %
POHJOIS-SAVO	477	4 %	2075	3 %	228252	4 %
POHJOIS-KARJALA	302	2 %	1207	2 %	105114	2 %
KESKI-SUOMI	568	4 %	2070	3 %	223666	4 %
ETELÄ-POHJANMAA	345	3 %	1092	2 %	115984	2 %
POHJANMAA	361	3 %	2246	4 %	184419	3 %
KESKI-POHJANMAA	122	Alle 1 %	405	Alle 1 %	39598	Alle 1 %
POHJOIS-POHJANMAA	755	6 %	3280	5 %	355560	6 %
KAINUU	118	Alle 1 %	362	Alle 1 %	39572	Alle 1 %
LAPPI	435	3 %	1618	3 %	181630	3 %
AHVENANMAA	92	Alle 1 %	348	Alle 1 %	26021	Alle 1 %

Taulukko 1. Ravitsemistoiminnan (TOL 56) yritysten lukumäärät maakunnittain (Tilastokeskus)

Työttömien työnhakijoiden määrää on mahdollista seurata alueellisesti, mutta alueellisten rajoitusten vaikutuksista on vaikea tehdä suoria johtopäätöksiä työllisyydestä. Ravitsemisalalan työllisyyteen vaikuttaa myös muu talouden kehitys ja kuluttajien käyttäytyminen, minkä vuoksi ravitsemistoiminnan rajoitusten suoria määrällisiä vaikutuksia työllisyyteen voidaan luotettavasti selvittää vasta jälkikäteen.

Vuonna 2020 koko majoitus- ja ravitsemistoimialan työllisyys laski 20 prosenttia edellisvuodesta ollen 78 000 henkilöä. Vuoden 2021 toisella vuosineljänneksellä alalla oli 21 000 työllistä vähemmän kuin vuotta aiemmin. Rajoitusten kumoaminen parantane merkittävästi majoitus- ja ravitsemustoimialan työllisyyttä.

Matkailu- ja ravitsemisalalla osaavan henkilöstön siirtyminen toisille toimialoille pitkään jatkuneiden lomautusten ja epävarmojen tulevaisuuden työllisyysnäkökymien vuoksi on jo realisoitunut työllisyysvaikutuksiin liittyvä huolenaihe. Tällä kehityksellä voi olla kauaskantoisia vaikutuksia toimialan työllisyyteen.

Tähän kehitykseen vaikuttaa tervehdyttävästi se, että rajoituksia puretaan hallituksen linjausten mukaisesti.

4 Rajoitusten välttämättömyyden arviointi 1.3.2022 lukien

Valtioneuvoston on tartuntatautilain 58 b §:n mukaan tarkoin seurattava, ovatko 58 a §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut rajoitusten edellytykset edelleen voimassa. Jos edellytykset eivät enää täyty, on valtioneuvoston viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin 58 a §:n ja siihen liittyvien säännösten kumoamiseksi. Jos 58 a §:n 2–4 momentin nojalla säädettyt rajoitukset eivät enää ole välttämättömiä joillain alueilla tai säädetyssä laajuudessa, valtioneuvoston on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin valtioneuvoston asetuksen muuttamiseksi.

Lain 58 a §:n 2 momentissa säädetään ravitsemistoiminnan harjoittajien velvollisuudesta huolehtia siitä, että asiakkaiden saapuminen ja oleskelu järjestetään yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi riittävän väljästi, asiakaspaikat sijoittuvat riittävän etäälle toisistaan ja tartuntariski pidetään ravitsemisliikkeen toiminnassa mahdollisimman pienenä. Momentin mukaan, jos yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi on välttämätöntä, voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää tarkemmin tietyillä alueilla sijaitsevien ravitsemisliikkeiden asiakkaiden saapumiseen ja oleskeluun, asiakaspaikkojen sijoittamiseen sekä asiakkaiden puhetta peittävän äänentoiston käyttämisen ja musiikin soittamisen rajoittamiseen liittyvistä velvoitteista sekä sisä- ja ulkotilojen asiakaspaikkamäärään liittyvistä vaatimuksista. Asetuksenantovaltuutta on rajattu siten, että asetuksella voidaan rajoittaa sellaisten ravitsemisliikkeiden, joiden pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota yleisölle maksusta elintarvikelaissa tai Ahvenanmaan maakunnan vastaavassa lainsäädännössä tarkoitettua elintarvikehuoneistossa alkoholijuomia, asiakasmäärää enintään 67 prosenttia ravitsemisliikkeen suurimmasta anniskeluluvassa tai rakennussuunnitelmassa mainitusta määrästä. Muiden ravitsemisliikkeiden asiakasmäärää voidaan rajoittaa enintään 50 prosenttia edellä tarkoitetuissa säännöksissä tarkoitettua suurimmasta asiakas- tai henkilömäärästä. Jos ravitsemisliikkeen pääasiallinen ravitsemistoiminta eri ajankohtina vaihtelee, sovelletaan momentin mukaan sen toimintaan kunakin ajankohtana sitä rajoitusta, johon sen ravitsemistoiminta kyseisenä ajankohtana liittyy. Valtioneuvoston asetuksella voidaan lisäksi antaa tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitetuista asiakasmäärien rajoituksista ja niiden kohdentumisesta.

Lain 58 a §:n 3 momentin mukaan ravitsemisliikkeen on lyhennettävä aukiolo- ja anniskelu-aikaa, jos se on välttämätöntä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi eivätkä ravitsemisliikkeen tilojen ja pintojen puhdistamistoimenpiteet, hygieniaohjeet, asiakaspaikkojen järjestely ja muut toimenpiteet ole riittäviä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Valtioneuvoston asetuksella voidaan momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä antaa tarkempia säännöksiä ravitsemisliikkeen aukioloa kello 18:n ja 5:n välisenä aikana ja anniskelua kello 17:n ja 9:n välisenä aikana koskevista rajoituksista sekä siitä, millaisissa ravitsemisliikkeissä kyseisiä rajoituksia on noudatettava.

Lain 58 a §:n 4 momentissa säädetään niistä edellytyksistä, joiden täytyessä asiakasmäärän rajoitus saa ravitsemisliikkeessä, jonka pääasiallisena ravitsemistoimintana on tarjota alkoholijuomia, olla suurempi kuin 50 prosenttia, ja muussa ravitsemisliikkeessä suurempi kuin 25 prosenttia sekä anniskelu-aikaa koskeva rajoitus saa koskea aukiolo-aikaa ennen kello 23:a ja anniskelu-aikaa ennen kello 22:ta. Edellytyksenä on, että tartuntataudin leviämisen estäminen on valtakunnallisesti epidemian nopean kiihtymisen tai muuntuneen viruksen leviämisen uhan vuoksi välttämätöntä ja alueella todetaan muuntuneen viruksen

väestöleviämistä tai tautiryppäitä, joiden tartuntaketjuja ei pystytä luotettavasti jäljittämään ja jotka aiheuttavat asiantuntija-arvion mukaan merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämiseen alueella.

Lain 58 a §:n 5 momentin mukaan pykälän 2–4 momentin nojalla säädettyjen rajoitusten on oltava välttämättömiä yleisvaarallisen tartuntataudin leviämisen estämiseksi niillä alueilla ja ravitsemisliikkeissä, joita ne koskevat.

THL katsoo 23.02.2022 antamassaan lausunnossa, että nykyisten ravintolarajoitusten vaikutusten arviointi on tämänhetkisessä, nopeasti edenneessä epidemia-aallossa erittäin hankalaa. THL luokittelee tartuntariskin suuruuden ja leviämispotentiaalin arvioinnin perusteella baarien ja pubien, karaokebaarien ja yökerhojen sisätilat merkittävän riskitason ympäristöiksi, ulkoilma-anniskeluterassit kohtalaisen riskitason ympäristöiksi ja vastaavasti henkilöstöravintolat sekä ruokaravintoloiden sisätilat ja ulkoilmaruokailu-terassit vähäisen riskitason ympäristöiksi. THL katsoo lausunnossaan, että matalan riskin ravitsemisliikkeisiin kohdistuvien rajoitusten purkamisen tulisi olla ensisijaista merkittävän riskin ravitsemisliikkeisiin kohdistuvien rajoitusten purkamiseen nähden.

THL on lausunnossaan todennut, että kaikissa ravitsemisliikkeissä riskitasosta riippumatta tulisi edelleen velvoittaa toimijoita tartuntariskiä vähentäviin toimiin: järjestää asiakkaiden saapuminen ja oleskelu riittävän väljästi, sijoittaa asiakaspaikat riittävän etäälle toisistaan, huolehtia tilojen ja pintojen puhdistamisesta ja siitä, että asiakkailla on mahdollisuus käsien puhdistamiseen, sekä antaa asiakkaille riittävän etäisyyden ylläpitämistä ja käsien puhdistamista koskevat toimintaohjeet.

THL:n esittämät kaikkia ravitsemisliikkeitä koskevat vaatimukset toteutuvat, koska asetuksen 2 §:n 2 momentti ja 3 §:n 1 ja 2 momentti ehdotetaan jääviksi voimaan. Asetuksen 2 §:n 2 momentin mukaan ravitsemisliikkeessä on huolehdittava siitä, että sen asiakkaille on varattu näkyvä mahdollisuus käsien pesuun tai desinfiointiin liikkeeseen saavuttaessa, asiakkaiden käyttämät kalusteet, astiat, ruokailuvälineet ja muut asiakkaiden kosketettaviksi tulevat pinnat ja irtaimet esineet pidetään puhtaina siten, etteivät ne aiheuta tartuntataudin leviämisen vaaraa ja että asiakkaat saavat näkyvät toimintaohjeet käsien puhdistamisesta, riittävän etäisyyden ylläpitämisestä ja muista liikkeessä noudatettavista tartuntataudin leviämistä estävistä toimintatavoista. Asetuksen 3 §:n 1 momentin mukaan ravitsemisliikkeen on järjestettävä sisä- ja ulkotilansa rakenteet ja kalusteet sekä käytännöt asiakkaidensa palvelemiseksi siten, etteivät asiakkaat altistu tartuntataudin leviämislle. Asetuksen 3 §:n 2 momentin mukaan ravitsemisliikkeen on huolehdittava erityisesti siitä, ettei sen tiloissa synny tarpeetonta tungosta ja että asiakkaiden saapuminen liikkeeseen toteutetaan tavalla, jossa pidetään asiakkaiden ja seurueiden välillä riittävä etäisyys.

THL:n esittää antamassaan lausunnossa, että merkittävän riskitason ravitsemisliikkeitä koskevat rajoitukset ovat edelleen tarpeen vähentämään tartuntojen voimakasta leviämistä asiakkaiden keskuudessa, ja siten vähentämään huomattavaa uhkaa ihmisen hengelle ja terveydelle sekä sairaalahoidon ja sosiaalipalveluiden kantokyvylle, erityisesti alueilla, joilla sairaalahoidon ja sosiaalipalveluiden kantokyvyn arvioidaan olevan vaarassa. THL:n näkemyksen mukaan näillä alueilla väestön kontaktien vähentäminen merkittävän riskitason ravitsemisliikkeissä voitaisiin toteuttaa joko asiakasmäärärajoituksin tai auki-oloaikojen rajoituksin. THL:n mukaan alueellisten terveysviranomaisten oman arvion alueensa sosiaali- ja terveydenhuollon kantokyvystä tulee olla ratkaisevassa asemassa, mahdollisista rajoituksista päätettäessä.

THL on toimittanut lausuntonsa liitteenä listauksen sairaanhoitopiirien arvioista alueen vuodeosasto- ja laitoshoitokuormituksesta ja ravitsemisliiketoimintaa koskevien rajoitusten jatkamisen välttämättömyydestä 28.2.2022 jälkeen alueella. Listauksessa olevat esitykset rajoitusten välttämättömyydestä perustuvat sairaanhoitopiirien omaan arvioon, eikä niitä ole riittäväällä tavalla perusteltu. Useasta sairaanhoitopiiristä arviot puuttuvat kokonaan. Osa sairaanhoitopiireistä ei ole ottanut kantaa rajoitusten välttämättömyyteen. Edellä mainituista syistä sairaanhoitopiirien arvioita ei ole mahdollista riittäväällä tavalla hyödyntää arvioitaessa ravitsemisliikkeiden rajoitusten tartuntatautilain 58 a §:n mukaista välttämättömyyttä.

Sekä tartuntoja että joukkoaltistumisia, joissa vähintään 10 henkilöä on voitu tunnistaa ravitsemisliikkeessä altistuneiksi, on raportoitu tapahtuneen sekä ruoka- että anniskeluravintoloissa. Tällä hetkellä tartuntatautilain 58 i §:n 5 momentin mukaisia edellytyksiä koronapassin jäädyttämiselle ei ole olemassa. THL ei ole tehnyt tartuntatautilain 58 i §:n 5 momentissa tarkoitettua ilmoitusta, jonka mukaan käsillä olisi tilanne, jossa koronatodistuksen käytön jäädyttäminen on välttämätöntä. Siten vaikka ravitsemisliikkeitä koskevia rajoituksia kohdistettaisiin vain tietyn tyyppisiin ravitsemisliikkeisiin tai tietyllä alueella sijaitseviin ravitsemisliikkeisiin, vapautuisivat nämäkin ravitsemisliikkeet rajoituksista edellyttämällä asiakkailtaan koronapassia. Kun koronapassin voi saada myös negatiivisella rokotustodistuksella, ei koronapassin vaatiminen merkittävästi vähentäisi rokotettujen ja rokottamattomien henkilöiden kohtaamisia. Tämän vuoksi ja uuden virusmuunnoksen leviämiskyvyn vuoksi ei jaotellulla anniskelupainotteisiin ravintoloihin ja muihin ravintoloihin voida arvioida olevan vastaavaa merkitystä kuin epidemian

aikaisemmissa vaiheissa. Poikkeavien rajoitusten säätämistä tietyn tyyppisille ravitsemisliikkeille ei siten voida pitää välttämättömänä. Samasta syystä myöskään alueellisesti kohdennettuja ravitsemisliikkeiden asiakaspaikka- tai aukioloaikarajoituksia ei voida pitää välttämättöminä.

Epidemiatilanne vaihtelee jossain määrin maakuntien välillä. Useimmilla alueilla laajasta testauksesta on luovuttu, jolloin tarkkaa tietoa tartuntamäärästä ei nykyisessä, pääasiassa omikronmuunnoksesta johtuvasta epidemiatilanteesta ole mahdollista saada. Sairaanhoidopiireistä saatavat terveydenhuollon kuormitusta koskevat indikaattorit eivät ole kvantitatiivisia vaan lähinnä suuntaa antavia. Yleistä johtopäätöstä alueellisen tai valtakunnallisen tilanteen kehityksestä ei voida tehdä. Johtopäätöksiä maan eri alueiden kuormituksen trendin suunnasta on haastavaa tehdä. Siten maan eri alueille asetettavat erilaiset ravitsemisliikkeitä koskevat rajoitukset eivät ole perusteltavissa välttämättöminä.

Ehdotusta valmisteltaessa on näitä asioita punnittu ja päädytty siihen, että esitys on suhteessa siitä aiheutuviin hyötyihin ja haittoihin nähden oikeasuhtainen. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt yleisesti huomiota tarpeeseen arvioida perusoikeusnäkökulmasta rajoitustoimien yhteiskunnalle aiheuttamia kokonaisuuhaittoja suhteessa niillä saavutettuun hyötyyn.

Ravitsemistoiminnalle asetetut rajoitukset ovat aiheuttaneet huomattavia taloudellisia kustannuksia ja haittoja tuhansille ravitsemisliikkeille ja kymmenille tuhansille ravintolayrityksille.

Asiassa on merkitystä perusoikeuksien suojaamien oikeuksien välisellä punninnalla. Rajoitusten purkamisen osalta merkitystä on erityisesti perustuslain 7 §:ssä säädetyllä oikeudella elämään sekä perustuslain 18 §:ssä säädetyllä oikeudella elinkeinovapauteen. Jotta kansalaisten oikeutta harjoittaa elinkeinoa voitaisiin rajoittaa merkittävästi, tulisi sen tässä punninnassa olla välttämätöntä kansalaisten elämän suojelemiseksi. Rokotusten estäessä tehokkaasti vakavaa sairastumista covid-19 tautiin sekä tehohoidossa olevien potilaiden määrän laskettua merkittävästi, ei voida arvioida olevan välttämätöntä rajoittaa kansalaisten oikeutta harjoittaa ravitsemisalan elinkeinoja kansalaisten elämän suojelemiseksi. Vaikka erikoissairanhoidossa ja perusterveydenhuollossa on edelleen suuri määrä vuodepotilaita, voidaan näiden toimintojen arvioida selviytyvän nykyisestä ja suuremmastakin määrästä potilaita ilman että potilaiden henki olisi vaarassa.

Epidemiatilanteeseen ja sairaalahoidon kuormitukseen perustuvan arvioinnin johdosta voidaan arvioida, että tartuntatautilain 58 a §:n mukainen välttämättömyyden edellytys ei enää 1.3.2022 lukien täyty asetuksen 3 §:n 3 momentissa ja 4 §:ssä säädettyjen rajoitusten osalta ja siten asetuksen 3 §:n 3 momentti ja 4 § on kumottava. Covid-19 taudin aiheuttaman terveydenhuollon kuormitus erityisesti tehohoidon osalta ei ole enää sillä tasolla, että rajoituksia voitaisiin pitää välttämättöminä. Suurella osalla väestöstä oleva rokotussuoja vakavaa tautimuotoa vastaan johtaa myös arvioon, että rajoituksia ei voida enää pitää välttämättöminä.